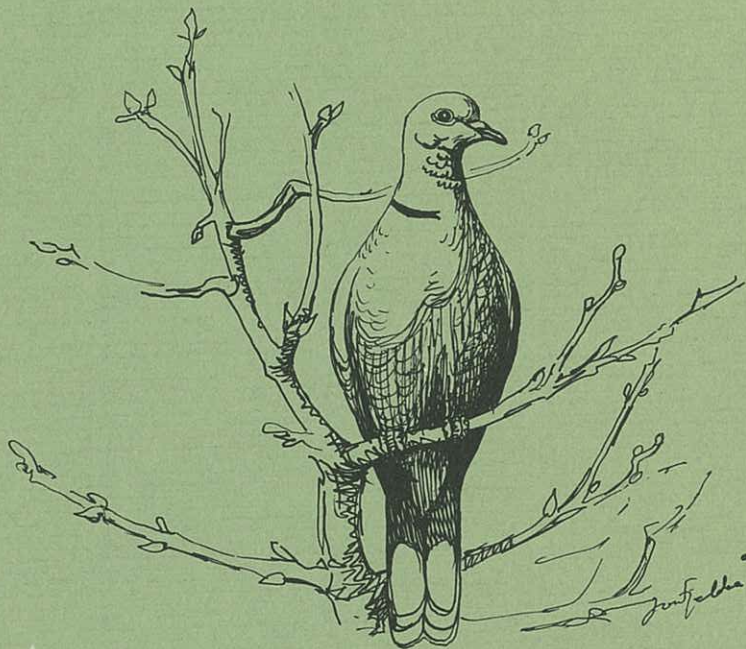

TYRKERDUEN (*Streptopelia decaocto*) OG TYRKERDUE- JAGTEN I DANMARK 1974/75 OG 1975/76

AF METTE FOG

DANSKE VILDTUNDERSØGELSER
HEFTE 32
VILDTBIOLOGISK STATION 1979

DANSKE
VILDTUNDERSØGELSER

HEFTE 32

Mette Fog

TYRKERDUEN (*Streptopelia decaocto*)
OG TYRKERDUEJAGTEN I DANMARK 1974/75 OG 1975/76

*(The Collared Dove [*Streptopelia decaocto*] in Denmark)*

Meddelelse nr. 164 fra Vildtbiologisk Station

1979

KALØ - RØNDE

Indholdet af dette hefte
må kun citeres
med angivelse af kilden

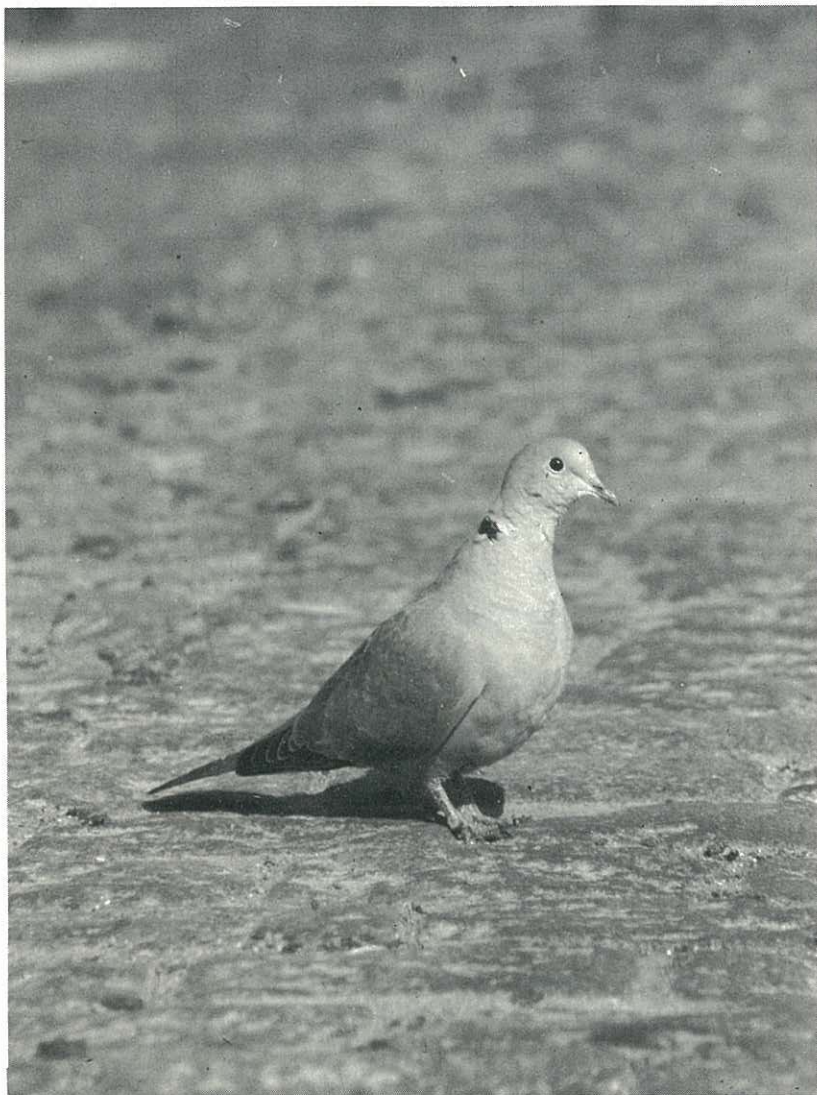
Under redaktion af Birger Jensen

ISSN 0416 - 7163

Forsideillustration efter tegning af Jon Fjeldså

Indholdsfortegnelse

Indledning	5
Tyrkerduens udbredelse	5
Indvandring til Europa	5
Udbredelse i Danmark	6
Tyrkerdueproblemer og indførelse af jagttid	7
Gener forvoldt af tyrkerduer	7
Jagttid og jagtudbytte	7
Undersøgelser over tyrkerduejagt	8
Forespørgsler vedrørende jagten november 1972	8
Spørgsbrevsundersøgelse vedrørende jagten november 1974 og november 1975	9
Jagtudbyttets geografiske fordeling i 1974 og 1975	10
Antal nedlagte tyrkerduer pr. jæger i 1974 og 1975	11
Baggrund for nedlæggelsen af tyrkerduer i 1974 og 1975 :.....	13
Gener og skader omtalt i svar på spørgebreve	15
Beskydningens betydning for bestandsniveauet	16
Tyrkerduens trækforhold belyst ud fra genmeldinger af ringmærkede fugle	17
Genmeldinger på mærkningslokaliteten	20
Genmeldinger over 10 km fra mærkningslokaliteten	20
Transportforsøg med tyrkerdue	21
English summary	22
Litteratur	24

Naturfoto – Benny Génsbøl

Indledning

I det følgende redegøres kort for tyrkerduens geografiske udbredelse i Europa og særlig i Danmark samt for visse problemer, dens optræden her i landet har medført. Dernæst behandles jagten på tyrkerduen, hovedsagelig på grundlag af spørgebrev til et udsnit af de jægere, der ifølge vildtudbytteskemaerne havde nedlagt tyrkerduer i 1974 eller 1975. Endelig præsenteres nogle ringmærkningsresultater, overvejende danske mærkninger, men også nogle få udenlandske.

En tak skal rettes til de mange jægere, der har medvirket ved spørgebrevsanalysen, til N. O. Preuss, Zoologisk Museum, København, der har stillet Museets ringmærkningsmateriale til rådighed, til P. Hartmann for hjælp under manuskriptets udarbejdelse og til J. Fog for kritisk gennemgang af manuskriptet.

Tyrkerduens udbredelse

Indvandring til Europa

Det menes, at tyrkerduen oprindeligt stammer fra Indien, hvorfra den allerede for flere hundrede år siden bredte sig til de nærliggende områder. Dens velkendte ekspansion gennem Europa begyndte dog først i dette århundrede og var særlig markant i årene 1930–1960.

Omkring århundredskiftet var arten udbredt fra Burma i øst til Iran, Irak og Lilleasien i vest. Den konstateredes første gang i Europa på Balkanhalvøen tidligt i dette århundrede, og herfra kom den til Ungarn (ca. 1920) og Østrig (ca. 1930).

Som ynglefugl blev den registreret i Tyskland i 1946 og få år senere i Polen og Holland. Den slog sig ned i Frankrig og Danmark omkring 1950, i England ca. 1955. Også i Norge og Sverige bosatte den sig i løbet af 1950'erne, i Finland omkring 1965. Fra Estland meldtes den i 1957, fra Skotland 1958 og fra Island og Færøerne fra begyndelsen af 1970'erne (Dybbro 1976, Nowak 1975, Risberg 1978, Sharrock 1976, Yeatman 1976).

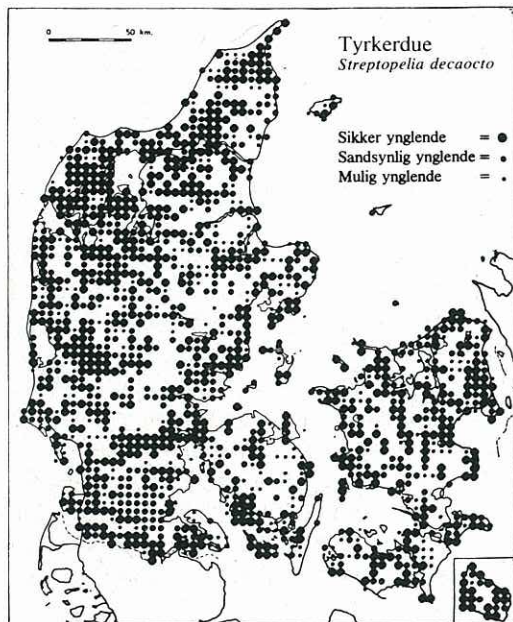

Fig. 1. Den geografiske fordeling af ynglebestanden i Danmark 1971–1974 (Dybbro 1976).

Fig. 1. The geographical distribution of the breeding population in Denmark 1971–74 (Dybbro 1976).

I det sydlige Frankrig og det nordlige Skandinavien er den kun sporadisk udbredt, og den findes ikke på den pyrenæiske halvø og i det sydlige Italien, men ellers forekommer den i dag overalt i Europa i tætte bestande.

Nogen egentlig forklaring på den voldsomme ekspansion har man ikke. Artens tilpasningsevne må være meget stor, og såvel yngle- som fødemuligheder kan den øjensynlig finde de fleste steder under vore himmelstrøg. Bl.a. Nowak (1965) mener, at den i sit hjemland Indien slet ikke var knyttet til bebyggelse, således som den er det i Europa. Så måske skyldes dens tilpasningsevne til europæiske forhold en arvemæssig ændring i levevis.

Udbredelse i Danmark

Første iagttagelse i Danmark er fra 1938, hvor et eksemplar blev nedlagt tidligt om efteråret ved Hanstholm i Nordvestjylland, og tyrkerduer blev iagttaget samme sted de følgende efterår (mundtlig medde-

lelse til forfatteren). Arten menes at have ynglet her i landet fra 1948, men første sikre redefund er fra 1950, hvor den rugede både på Skagen, ved St. Darum i Sydvestjylland og på herregården Rysensteen i Vestjylland (Dybbro 1976).

Det menes, at tyrkerduen er indvandret ad to veje, dels gennem Jylland, dels tværs over Østersøen til Lolland og Falster. Til Fyn kom den relativt sent, først omkring 1960. I øvrigt er der publiceret flere oversigter over tyrkerduens forekomst i Danmark, hvor man kan følge artens spredning (Jensen 1954, Preuss 1963, Bang 1969). Nu findes den næsten over hele landet, som det fremgår af fig. 1, der viser yngleudbredelsen 1971–1974 (Dybbro 1976).

Tyrkerdueproblemer og indførelse af jagttid

Gener forvoldt af tyrkerduer

Tyrkerduen er en udpræget by- og landsbyfugl, der mange steder forekommer i tætte bestande. Man ser den året rundt, og uden for yngletiden færdes den ofte i store flokke. Den er frøæder og holder i høj grad til, hvor spildkorn, fjerkræfoder m.v. forekommer i rigelig mængde.

Den hastigt voksende bestand viste sig snart at volde visse problemer. I løbet af 1960'erne steg det årlige antal dispensationsansøgninger til landbrugsministeriet fra mennesker, der af en eller anden grund ønskede bestanden af denne totalfredede art decimeret.

Følgende gener var de almindeligst anførte:

- 1) Fortæring af foder udlagt til fjerkræ eller i zoologiske haver.
- 2) Forurening af bygninger m.v. med ekskrementer.
- 3) Fortæring af frø fra frølagre.
- 4) Irriterende kurren i yngletiden.

Nogle ansøgninger blev afvist som ubegrundede, mens der i andre tilfælde kunne anvises forebyggende foranstaltninger mod reelle gener. I nogle tilfælde blev en dispensation til nedlæggelse givet, f.eks. til fjerkræfarme. Særlig fra en række byer kom der alvorlige appeller om begrænsning af duernes antal, og der er eksempler på, at sundhedsmyndighederne har været i aktion over for grisieret fra duerne (J. Fog 1973).

Jagttid og jagtudbytte

Til og med 1971 var tyrkerduen totalfredet. På baggrund af det stigende antal klager og i betragtning af bestandens voldsomme vækst og

1973/74	14.600	1976/77	17.600
1974/75	13.400	1977/78	17.100
1975/76	19.200	1978/79	14.100

Tabel 1. Antal tyrkerduer nedlagt i Danmark 1973/74 - 1978/79.

Table 1. Number of Collared Dove bagged in Denmark 1973/74 - 1978/79.

artens store formeringsevne (3-4 kuld af 2 unger om året) indledtes en diskussion om det hensigtsmæssige i at give tyrkerduen en jagttid. I givet fald håbede man at forebygge en del af de gener, der gav anledning til klager og dispensationsansøgninger.

Landbrugsministeriet fastsatte efter forhandling med Naturfredningsrådet en jagttid for tyrkerduen i november måned 1972. I 1973 indførtes for en 3-årig periode en tilsvarende jagttid i november, og jagttiden i november blev årligt fornyet i 1976 til 1978. I 1979 udvidedes den til også at omfatte oktober.

I 1973 blev tyrkerduen påført vildtudbytteskemaet, der er knyttet til jagttegnet, og udbyttet i de første seks sæsoner fremgår af tabel 1.

Undersøgelser over tyrkerduejagt

Forespørgsler vedrørende jagten november 1972

Med henblik på at fremskaffe oplysninger om tyrkerduejagten til orientering for myndighederne foretog J. Fog, Vildtbiologisk Station en mindre undersøgelse i foråret 1973. Der blev udsendt brev til 13 vildthandlere med forespørgsel om, hvor mange tyrkerduer vedkommende havde købt i efteråret 1972. Der kom svar fra 10, og 4 af disse havde købt tilsammen 311 duer.

En del af de tidligere klagere over tyrkerduegener blev også spurgt, i alt 17 personer eller instanser. Følgende spørgsmål blev stillet dem:

- 1) Tog De i november 1972 skridt til begrænsning af tyrkerduernes antal ved hjælp af beskydning?
- 2) Hvor mange blev der i bekæftende fald nedlagt på Deres initiativ?
- 3) Har De indtryk af, at beskydningen i november har afhjulpet de gener, duerne tidligere forvoldte Dem?

Der indkom i alt 14 svar, hvoraf det fremgik, at 5 personer eller instanser tilsammen havde nedlagt 331 duer.

Det kan endvidere nævnes, at 4 mente, beskydningen havde hjulpet. Flere havde ingen dueproblemer haft i 1972. Én mente, jagttiden var en narresut. I 3 tilfælde ytrede ønske om fortsat jagttid i november, og en enkelt ønskede jagtsæsonen udvidet.

Spørgsbrevsundersøgelse vedrørende jagten november 1974 og november 1975

For jagtsæsonerne 1974/75 og 1975/76 udstedtes i alt henholdsvis 146.754 og 151.017 jagttegn i Danmark. Heraf indgik 141.084 (96%) og 145.133 (96%) med oplysninger om vildtudbyttet. Der blev ifølge denne vildtudbyttestatistik nedlagt henholdsvis 13.420 og 19.182 tyrkerduer de to sæsoner af henholdsvis 2.619 (1,8%) og 3.376 (2,2%) af jagttegnsløserne.

Blandt de jægere, der havde opgivet at have nedlagt tyrkerduer, udvalgte begge år alle, der havde nedlagt 50 duer eller mere. I 1974 desuden alle, der var født på datoerne 29., 30. eller 31. (i alt 231), og i 1975 alle, der var født på datoerne 23.-31. (i alt 671). Spørgeskemaer blev tilsendt de udvalgte jægere i henholdsvis maj 1976 og februar 1977, dvs. ca. 1½ år efter den aktuelle jagt. Følgende spørgsmål blev stillet:

- 1) Blev tyrkerduen (erne) nedlagt i forbindelse med almindelig jagtudøvelse, eller fordi en bekæmpelse var ønskelig?
- 2) Blev tyrkerduen (erne) nedlagt ved bebyggelse eller på landet?
- 3) Hvis det drejede sig om bekæmpelse, ønskedes generens art oplyst.
- 4) Mente jægeren, at beskydningen havde haft nogen betydning for følgende års ynglebestand?

Svarprocenten de to sæsoner var stor, ca. 95% (tabel 2). På jagttegnets spørgeskema står tyrkerdue mellem rubrikkerne »ringdue« og »gråand«, arter der begge nedlægges i meget store tal. Man kunne derfor frygte, at en del jægere i farten havde placeret en af disse arter i tyrkerdueubrikken. Imidlertid havde kun 13 (5,9%) i 1974 og 27 (4,2%) i 1975 skrevet forkert. I alle tilfælde, hvor det blev oplyst, var der tale om fejlplacering af en af de to nævnte arter, og langt overvejende af ringdue. De 13 og 27 jægere havde nedlagt henholdsvis 168 og 218 individer, repræsenterende 6,7% og 3,8% af de i spørgsbrevsunder-

	Antal breve			
	udsendt	returneret	besvaret	ikke besvaret
1974/75	231	1 (0,4%)	219 (94,8%)	11 (4,8%)
1975/76	671	8 (1,2%)	640 (95,3%)	23 (3,4%)

Tabel 2. Udsendelse af spørgsbreve til et udvalg af jægere, der på deres udbytteskema for 1974/75 og/eller 1975/76 havde opgivet at have nedlagt tyrkerdue.

Table 2. Questionnaire survey to some of the sportsmen who reported bags of Collared Dove to the official bag record during 1974/75 and/or 1975/76.

Antal tyrkerduer nedlagt pr. jæger	I hele landet, ifølge vildtudbyttestatistikken		I spørgebrevsanalysen	
	Antal	% af total	Antal	% af total
1	1087	32	198	34
2	816	24	123	21
3	312	9	65	11
4	261	8	39	7
5	194	6	34	6
6	148	4	25	4
7	66	2	15	3
8	83	2	16	3
9	38	1	3	0,5
10	91	3	16	3
11-15	162	5	21	4
16-50	168	5	29	5
	3426		584	

Tabel 3. Fordelingen af antal nedlagte tyrkerduer blandt de adspurgte jægere i 1975/76, der bekræftede, at de havde nedlagt tyrkerduer, og blandt samtlige tyrkerduejægere i landet 1975/76. Jægere, der havde nedlagt mere end 50 tyrkerduer, er ikke medtaget i tabellen.

Table 3. Distribution of Collared Dove bagged during 1975/76 by sportsmen according to the questionnaire survey and by the total number of Collared Dove sportsmen in the same season. Sportsmen with more than 50 bagged Collared Dove are not included in the table.

søgelsen omhandlede tyrkerduer. Udover disse fejlskrivninger var der kun i et enkelt tilfælde uoverensstemmelse mellem antallet opgivet på udbytteskemaet og det antal, der blev bekræftet gennem svar på spørgrebrevene. I det hele taget synes spørgrebrevsundersøgelsen at vise, at vildtudbyttetallet for tyrkerduer ikke er behæftet med væsentlige fejl.

Sammenlignes antal nedlagte duer pr. jæger fra spørgebrevsanalysen i 1975 med antal nedlagte pr. jæger for hele landet, baseret på vildtudbyttestatistikken (tabel 3), er der god overensstemmelse ($\chi^2=11.0$, $DF=11$, $P>0.5$). Med hensyn til antallet af nedlagte duer er spørgebrevsanalysen dette år repræsentativ.

Jagtudbyttets geografiske fordeling i 1974 og 1975

Kortene fig. 2 og 3 illustrerer, hvor i landet de i analysen omfattede tyrkerduer blev nedlagt i henholdsvis 1974 og 1975.

Sammenlignes kortene med udbredelseskort fig. 1, er der god overensstemmelse. Dog blev der i 1975 nedlagt mange tyrkerduer på Vestsjælland, hvor bestanden ifølge Dybbro (1976) ikke er særlig tæt.

Det kan i øvrigt bemærkes, at mange duer er nedlagt ved en række større byer: København, Næstved, Vordingborg, Odense, Kolding, Es-

	Udbytte < 50			Udbytte > 50		
	Antal jægere	Antal duer	Gennemsnitsudbytte	Antal jægere	Antal duer	Gennemsnitsudbytte
1974	194	879 (37,8%)	4,5	11	1446 (62,2%)	131,4
1975	584	2464 (45,0%)	4,2	26	3006 (54,9%)	115,6

Tabel 4. Det gennemsnitlige udbytte af tyrkerduer pr. jæger ifølge opgivelserne på spørgrebrevene de to sæsoner. Til højre for jægere, der havde opgivet mere end 50 nedlagte på jagt-tegnets spørgeskema, til venstre for jægere, der havde nedlagt mindre end 50.

Table 4. The average bag of Collared Dove according to the questionnaire surveys. To the right the number of sportsmen reporting more than 50 bagged and to the left sportsmen with a bag of less than 50 birds.

bjerg, Århus, Herning og Ålborg m.fl. Det drejer sig her om lokaliteter, hvor der er foregået bekæmpelse af en eller anden grund.

Antal nedlagte tyrkerduer pr. jæger i 1974 og 1975

Af tabel 4 fremgår det, hvor mange duer de adspurgte jægere har nedlagt i gennemsnit (sml. også tabel 3). De, der har nedlagt 50 duer eller mere, er behandlet for sig, fordi samtlige er spurgt begge år, og fordi hovedparten har nedlagt de mange duer i forbindelse med bekæmpelse. Blandt denne kategori jægere er der en bemærkelsesværdig forskel i antallet de to år. I 1974 var der kun 11 (ifølge vildtudbyttestatistikken 13, men 2 havde skrevet fejl), mens der i 1975 var 26 (oprindeligt 29), altså mere end en fordobling. Det antal duer, disse jægere til sammen har nedlagt, er da også dobbelt så stort i 1975. Der er begge år tale om mere end halvdelen af alle i spørgrebrevsundersøgelsen omhandlede tyrkerduer (henholdsvis 62% og 55%). Det beregnede gennemsnitsudbytte er også meget stort (henholdsvis 131 og 116).

For landet som helhed har disse få jægere nedlagt henholdsvis 12% og 16% af det totale udbytte af tyrkerduer, mens de resterende tyrkerduer i spørgrebrevsundersøgelsen repræsenterer 7% og 13% af landsudbyttet.

Der er de to år i flere tilfælde tale om, at det er de samme personer, der har nedlagt mange duer. Geografisk set er det da også de samme steder, nemlig Ålborg, Esbjerg, Kolding og København, hvor duerne især generer zoologiske haver, gartnerier, andefarme og kornlagre.

Den venstre del af tabel 4 viser for spørgrebrevene udbyttet af tyrkerdue hos jægere, der har nedlagt mindre end 50. Der er her ikke stor forskel på det gennemsnitlige udbytte i de to sæsoner (henholdsvis 4,5 og 4,2 tyrkerdue pr. jæger).

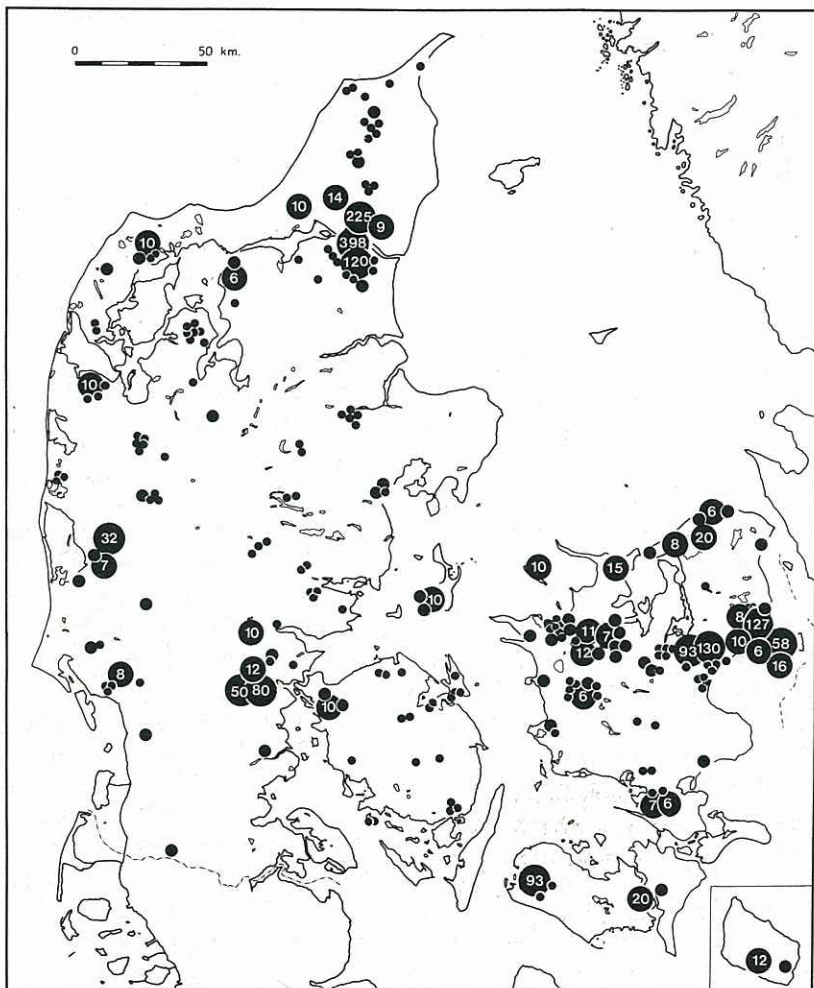

Fig. 2. Den geografiske fordeling af nedlagte tyrkerduer omfattet af spørgebrevs-analysen for 1974/75.

Fig. 2. The geographical distribution of bagged Collared Dove in 1974 based on a questionnaire survey.

Ifølge vildtudbyttestatistikken havde for landet som helhed mere end 70% af de jægere, der havde nedlagt tyrkerduer, skudt 5 eller færre, og gennemsnitsudbyttet var 5,2 due pr. jæger i 1974 og 5,8 i 1975.

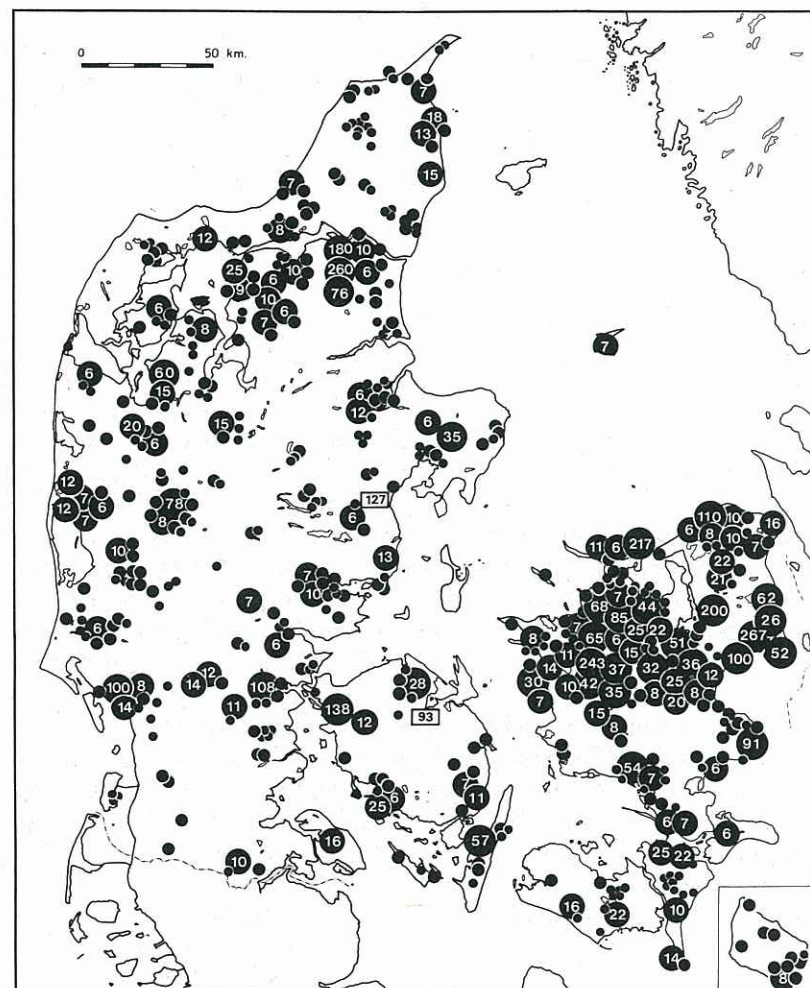

Fig. 3. Den geografiske fordeling af nedlagte tyrkerduer omfattet af spørgebrevs-analysen for 1975/76.

Fig. 3. The geographical distribution of bagged Collared Dove in 1975 based on a questionnaire survey.

Baggrund for nedlæggelsen af tyrkerduer i 1974 og 1975

Tabel 5 viser, at de i 1974 adspurgte jægere tilsammen havde nedlagt 2325 tyrkerduer, hvilket udgjorde knap 1/5 (17,3%) af totaludbyttet

	Antal tyrkerduer og antal jægere	Alm. jagt	Bekæmpelse	Både jagt og bekæmpelse	Anden eller ingen årsag til nedl. angivet
1974	2325	949 (40,8%)	1326 (57,0%)	50 (2,1%)	0
	205	141 (68,7%)	55 (26,8%)	7 (3,4%)	2 (0,9%)
1975	5470	1696 (31,0%)	2223 (40,6%)	1444 (26,3%)	107 (1,9%)
	610	396 (64,9%)	144 (23,6%)	25 (4,1%)	45 (7,3%)

Tabel 5. Baggrund for nedlæggelsen af de i spørgebrevsanalysen omhandlede tyrkerduer.
Table 5. Reasons given for shooting the Collared Dove included in the questionnaire surveys.

for hele landet. Det tilsvarende tal for det følgende år er 5470 eller godt 1/4 (28,7%) af totaludbyttet. Da der i 1975/76 blev skrevet til ca. 3 gange så mange jægere som året før, kunne man have forventet en større andel af totaludbyttet behandlet i spørgebrevsundersøgelsen. Imidlertid blev der i sæsonen 1975/76 nedlagt væsentlig flere tyrkerduer, nemlig ca. 19.000 mod ca. 13.000 i 1974/75.

Begge sæsoner er det største antal tyrkerduer i spørgebrevsundersøgelsen nedlagt i forbindelse med bekæmpelse (tabel 5), men det må bemærkes, at over halvdelen af materialet udgøres af duer nedlagt af jægere med et udbytte over 50, d.v.s. de jægere, der oftest har skudt med bekæmpelse for øje.

En langt større procentdel af duerne i 1975 hører hjemme i rubrikken både/og, nemlig 26% mod kun 2% året før. Det kan her nævnes, at flere af de jægere, der havde nedlagt mange, d.v.s. mere end 50 duer, på spørgebrevet for 1975 har noteret, at duerne var nedlagt såvel med bekæmpelse som jagt for øje. Dette var ikke tilfældet året før. Der kan således spores en tendens til at betragte tyrkerduen mere som et reelt jagtobjekt den seneste sæson end som blot en irriterende fugl, der skal bekæmpes. Den procentvise andel af tyrkerduer, nedlagt udelukkende med bekæmpelse for øje, er også væsentlig større i 1974 end i 1975.

Antallet af tyrkerduer nedlagt i forbindelse med bekæmpelse var i spørgebrevsanalysen langt større end det, der var nedlagt under almindelig jagtudøvelse. Det fremgår dog også af tabel 4, at antallet af jægere, der havde nedlagt tyrkerduer for jagtens skyld, er større end antallet, der har nedlagt med henblik på bekæmpelse.

Begge år blev de fleste duer i spørgebrevsundersøgelsen nedlagt i byer og bymæssig eller anden bebyggelse, henholdsvis ca. 50 og ca. 75%. Da den overvejende part er nedlagt i forbindelse med bekæmpelse, og da tyrkerduen i høj grad holder til ved menneskers bolig, er

	Konkurrence om foder	Støj og griseri	Skader på have-el. mark-afgrøder	Fortrængning af ringdue	Andet	Intet formål anført
1974						
Antal jægere	19	22	7	8	5	2
Antal tyrkerduer	292	839	86	23	130	6
	(21,2%)	(60,9%)	(6,3%)	(1,7%)	(9,4%)	(0,4%)
1975						
Antal jægere	74	60	11	16	11	18
Antal tyrkerduer	2097	886	237	46	319	82
	(57,1%)	(24,1%)	(6,4%)	(1,2%)	(8,7%)	(2,2%)

Tabel 6. Fordelingen af de gener, der ifølge spørgebrevs materialet var årsag til nedlæggelsen af tyrkerduer i 1974 og 1975.

Table 6. According to the questionnaire survey various kinds of nuisance have caused the shooting of Collared Dove (left to right: Feeding competition, Noise and mess, Damage in gardens or fields, Displacement of Wood-Pigeon, Other causes, No cause given).

der ikke noget overraskende i det. Man kan måske dog undre sig over, at tre fjerdedele af duerne blev nedlagt ved byer i 1975, hvor en langt større del som nævnt blev nedlagt under almindelig jagtudøvelse.

De tyrkerduer, der er nedlagt under almindelig jagt, er i meget høj grad de samme, som ifølge jægerne angivelser er skudt uden for bymæssig bebyggelse. Tyrkerduen træffes sjældent i egentlig skov, og langt de fleste er da også nedlagt på åben mark. En del jægere fortæller om regelmæssigt træk af tyrkerduer i jagttiden mellem soveplads, der oftest findes i nærheden af byer, og ædeplads, f.eks. nysået vintersæd eller stubmark. Også afgrøder som ærter, hestebønner og skårlagt frøgræs nævnes.

Duerne optræder ofte flere sammen, og flokstørrelsen kan variere meget, fra få individer til et par hundrede. Mange jægere fortæller om flokke på flere hundrede, og størst nævnte antal er 1.000.

Gener og skader omtalt i svar på spørgebrev

Svarene på de udsendte spørgebrev rummer mange oplysninger om de gener og skader, tyrkerduerne forvolder eller anses for at forvolde. De fleste duer, der er omfattet af spørgebrevsundersøgelsen, er nedlagt med bekæmpelse for øje, og i tabel 6 er årsagerne søgt grupperet. I en del tilfælde har jægeren angivet flere grunde til en bekæmpelse, og det er da skønnet, hvilken der var den væsentligste.

Første rubrik omhandler de tyrkerduer, der er nedlagt, fordi de har konkurreret om foderet enten med tamfjerkræ eller vildtfugle, eller

fordi de har ædt korn opmagasineret i lagre. I 1975 er over halvdelen af duerne nedlagt af denne grund. En del af de jægere, der har nedlagt tyrkerduer ved frølagre, klager samtidig over, at duerne sviner her. Lidt paradoksalt kan det synes, at flere klager over, at tyrkerduerne æder foder smidt ud til de vilde fugle i haven!

Duernes kurren, særligt om morgenen, og deres grisen, ikke blot i kornlagre og lignende steder, men i høj grad i byområder, har fået nogle jægere til at nedlægge endog mange tyrkerduer. I 1974 således mere end halvdelen af dem, der er nedlagt med henblik på bekæmpelse. Særlig grelt har det været i Ålborg, hvor der ifølge jægenes opgivelser nedlagdes mindst 743 i 1974 og 516 i 1975 alene på grund af støj og griseri. Bekæmpelsen er begge år foretaget af bl.a. stadsgartneren og sker således på kommunalt plan. Da antallet faldt væsentligt fra 1974 til 1975, kan man måske antage, at bekæmpelsen har båret frugt.

Kun en ringere mængde tyrkerduer angives at være skudt grundet skader på have- og markafgrøder. Her har det dels drejet sig om afgrøder i køkkenhaver, dels om gartnerier, kun i få tilfælde om egentlige landbrugsafgrøder, som frø og korn.

En del jægere mener, at tyrkerduen fortrænger ringduen, og i håb om ringduens tilbagevenden har de skudt tyrkerduer. Der foreligger ikke noget bevis for denne påstands rigtighed, men da de to duearter ligner hinanden en del, bl.a. i deres fødevalg, er tanken vel ikke helt usandsynlig, når det gælder deres forekomst i forbindelse med bebyggelse. Det hævdes da også i et par tilfælde, at ringduerne igen er vendt tilbage til lokaliteten, efter at tyrkerduerne var væk.

Endelig angiver et mindre antal jægere andre grunde til »bekæmpelsen«. Her drejer det sig i virkeligheden ikke om bekæmpelse, men blot om en årsag til nedlæggelsen. De fleste formulerer sig i øvrigt noget uklart, idet de anfører, at der »er blevet for mange tyrkerduer«. Dette dækker vel i virkeligheden over en almen irritation, formodentlig i forbindelse med støjgener, som dog ikke nævnes. Andre har f.eks. skullet bruge duer til hundetræning, og fra zoologiske haver nævnes, at duerne overfører forskellige sygdomme, bl.a. indvoldsorm. En jæger fortæller, at tyrkerduerne ved en zoologisk have et år var syge af »gul knop«. Et par oplyser, at duerne var til fare for den lokale flytrafik.

Beskydningens betydning for bestandsniveauet

Sidste spørgsmål på spørgeskemaet var, om jægerne mente, beskydningen havde haft nogen indflydelse på følgende års ynglebestand?

	Ja		Nej		Ved ikke		Ikke svaret	
	Antal jægere	%	Antal jægere	%	Antal jægere	%	Antal jægere	%
1974	17 (2)	8	174 (8)	85	4 (0)	2	10 (1)	5
1975	52 (7)	9	427 (17)	70	30 (0)	5	101 (2)	17

Tabel 7. Jægenes vurdering af, hvorvidt næste års ynglebestand af tyrkerduer var påvirket af efterårets jagt. Tallet i () angiver svar fra jægere, der havde nedlagt mere end 50 duer.

Table 7. Replies to the questionnaire whether the autumn hunting had influenced the breeding season for the next year. Figures in brackets represent sportsmen with a bag of more than 50 birds.

Svarene fremgår af tabel 7. Langt de fleste jægere mente, det ikke var tilfældet. Kun ca. 8% svarede bekræftende.

Der er en noget større usikkerhed omkring dette emne i 1975 end året før. Således har ca. 17% slet ikke besvaret spørgsmålet, mens 5% tilkendegav, at de ikke vidste det. Dette sidste skyldes i flere tilfælde, at duerne var nedlagt langt fra jægenes bopæl. De tilsvarende tal fra 1974 var henholdsvis ca. 5% og 2%.

Jagtudbyttet, hvis variationer fra år til år sikkert afspejler bestandens niveau, har fra 1973 til 1978 ligget mellem 13.000 og 19.000 (side 8).

Udsvingene skyldes næppe egentlig udviklingstendens med hensyn til bestandsstørrelsen, snarere ændringer i ynglesucces fra år til år.

Da jagten næppe har haft betydning for bestandsniveauet i Danmark som helhed, og da mulighed for beskydning aflaster lokal irritation over konkrete eller formodede gener, og da arten øjensynlig også er ved at få en vis jagtlig betydning, må den indførte jagttid vurderes positivt. Det kunne måske endda overvejes, hvorvidt den danske bestand kunne tåle en udvidelse af jagttiden, så den omfattede oktober-december.

Tyrkerduens trækforhold belyst ud fra genmeldinger af ringmærkede fugle

Til og med 1977 har Zoologisk Museum i København ringmærket 1.899 tyrkerduer, og der foreligger 115 (6%) genmeldinger. Tilsvarende har Vildtbiologisk Station til og med 1977 ringmærket 14, hvoraf 2 er genmeldt. Desuden skal her omtales 10 tyrkerduer mærket i udlandet, men genmeldt fra Danmark. Disse 10 er tilfældigvis ekspederet gennem de to nævnte mærkningsstationer og derfor umiddelbart til

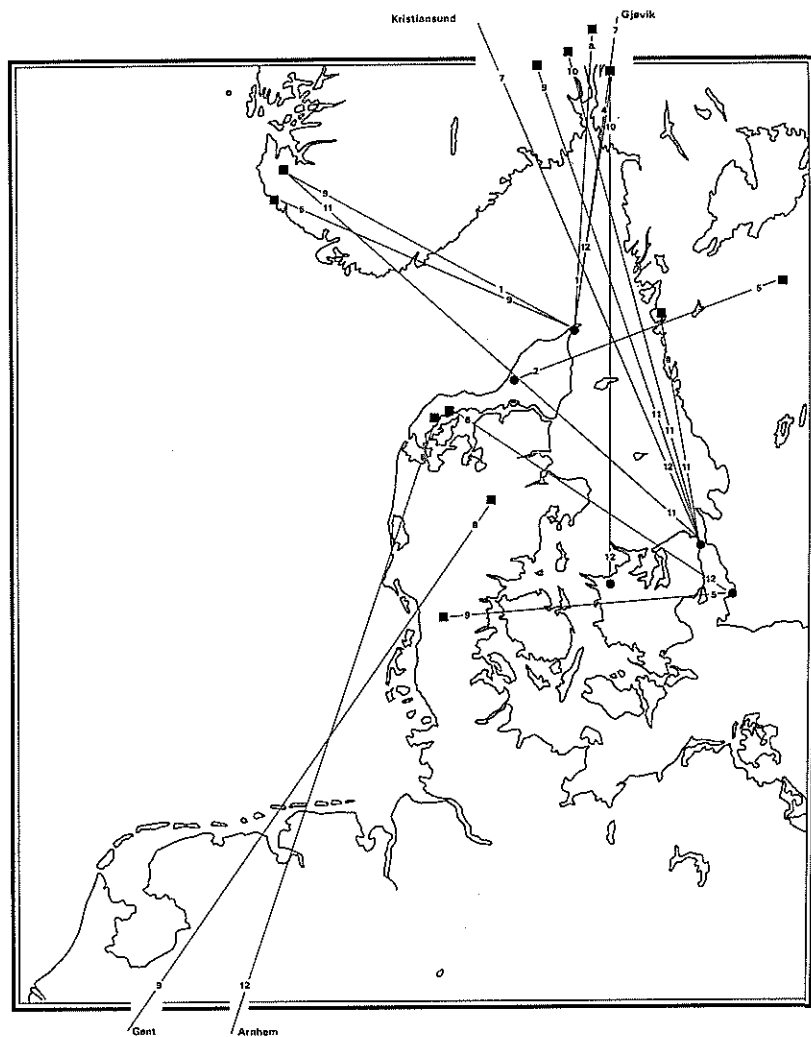

Fig. 4. Genmeldinger af 16 tyrkerduer, mærket efter 1965, synes at vise et retningsbestemt træk ● mærkningslokalitet, ■ genmeldingssted. Tal angiver måneden, fuglen er henholdsvis mærket og genmeldt i; a=efterår.
 Fig. 4. Recoveries of 16 Collared Dove, ringed later than 1965, showing an apparent directional migration. ● place of ringing, ■ place of recovery. The figure represents the month in which the bird is ringed and recovered, respectively; a=Autumn.

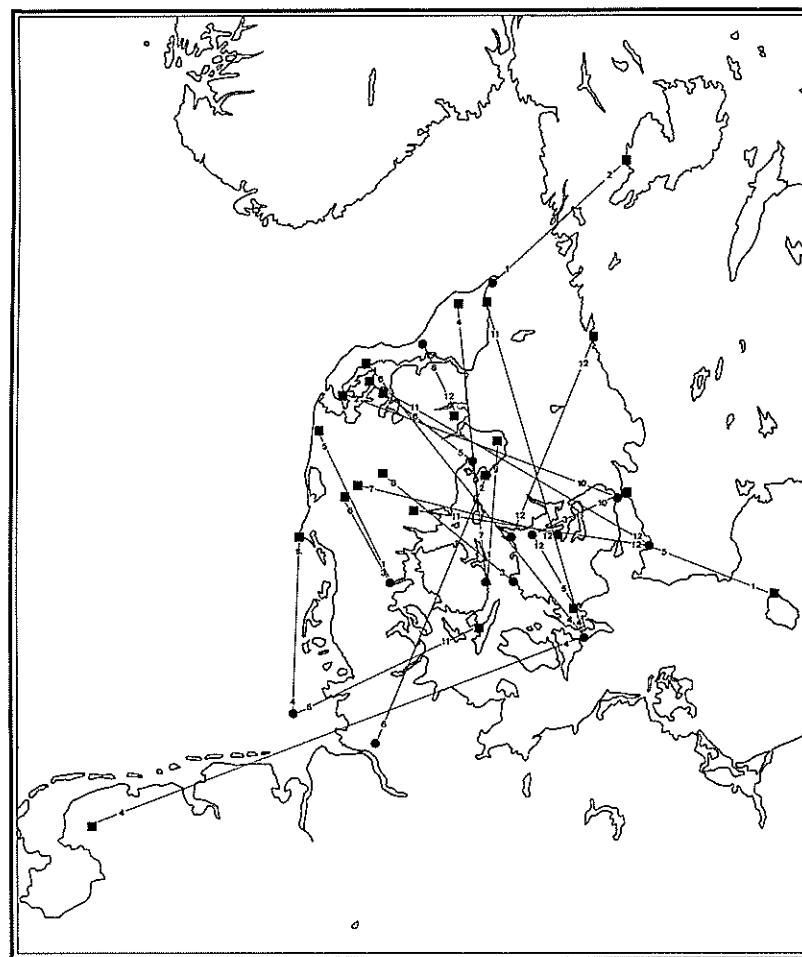

Fig. 5. Genmeldinger af 22 tyrkerduer, mærket efter 1965, der viser et ikke-retningsbestemt træk (strejffugl). ● mærkningslokalitet, ■ genmeldingssted. Tal angiver måneden, fuglen er henholdsvis mærket og genmeldt i; s=sommer.
 Fig. 5. Recoveries of 22 Collared Dove, ringed later than 1965, showing a non-directional migration (dispersing bird). ● place of ringing, ■ place of recovery. The figure represents the month in which the bird is ringed and recovered, respectively; s=Summer.

rådighed. Der foreligger således i alt 127 genmeldinger, 7 er imidlertid ikke behandlet her, da fuglene var mærket før 1965, hvorfor genmeldingerne måske snarere kan belyse tyrkerduens indvandringshistorie (Behrends 1977) end artens årlige trækbevægelser.

	Jan.	Feb.	Mar.	Apr.	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sep.	Okt.	Nov.	Dec.
Ringmærket	8	12	4	4	7	1	5	2	11	9	8	11
Genmeldt	5	4	8	4	9	7	6	10	7	12	9	1
Deraf aflæst	0	0	3	2	1	2	1	3	1	2	0	0

Tabel 8. Den årstidsmæssige fordeling for 82 tyrkerduer, ringmærket og genmeldt (evt. aflæst) fra samme lokalitet.

Table 8. The seasonal distribution of 82 Collared Dove ringed and recovered (including recorded) within the same locality.

Materialet er i øvrigt opdelt således, at genmeldinger på eller i umiddelbar nærhed af mærkningslokaliteten gennemgås for sig. De øvrige er opdelt i to grupper, nemlig dem der antyder retningsbestemt træk, og dem der illustrerer tyrkerduens strejfen omkring.

Genmeldinger på mærkningslokaliteten

Af de 120 genmeldte tyrkerduer er langt de fleste, nemlig 82 (68%), genmeldt på mærkningslokaliteten eller i dennes umiddelbare nærhed (mindre end 10 km væk).

Geografisk set er mærkningerne fordelt over det meste af landet, men med koncentrationer der, hvor der har været ivrige ringmærkere (Skagen, Helsingør, Nakskov og egnen omkring Viskinge). Duerne er såvel ringmærket som genmeldt gennem hele året (tabel 8).

Af de 82 genmeldinger var 15 aflæsninger og 67 døde fugle. Flerparten stammer fra før jagttidens indførelse i 1972, og oplysninger om fugle »fundet døde« er ofte forsynet med bemærkning om, at de var ædt af kat, hund eller andet.

Af tabel 9 fremgår, at ca. halvdelen er genmeldt inden for det første år efter mærkningen, i alt 45 (55%). Den højeste registrerede alder har en tyrkerdue mærket i Helsingør opnået. Den blev mærket i november 1967 og genmeldt (skudt) samme sted 7 år senere i november 1974.

Genmeldinger over 10 km fra mærkningslokaliteten

Af det samlede genmeldingsmateriale på 120 individer er 38 (32%) genmeldt så langt fra mærkningslokaliteten, at der ikke kan være tale om daglige strejfbewægelser.

Genmeldinger af 16 individer (fig. 4) antyder, at tyrkerduen kan foretage et retningsbestemt træk mod mildere himmelstrøg i den kolde årstid og omvendt mod nord om sommeren. Det gælder bl.a. de individer, der om vinteren er fanget og mærket i Danmark og genmeldt fra Norge i yngletiden. En norsk genmelding er ikke medtaget på kortet,

År efter mærkning	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
Antal genmeldinger	45	14	13	6	2	1	1

Tabel 9. Antal genmeldinger fra mærkningslokaliteten fra 1.-7. år efter ringmærkningen.
Table 9. Number of recoveries on locality of ringing from 1st to 7th year after ringing.

nemlig en fugl, der i oktober blev mærket ved Helsingør, men fundet død flere år senere i februar i Rogaland, ædt af et eller andet. Ingen ved imidlertid, hvor længe den havde ligget død. Iagttagelser af større flokke fra september (Rasmussen 1978) kunne også tyde på regulært efterårstræk.

Man kunne tænke sig, at tyrkerduen ved snedække har svært ved at finde føde, og måske derfor trækker bort. Risberg (1978) nævner da også, at vinteren i Sverige er en begrænsende faktor, således at bestanden efter en hård vinter er decimeret stærkt. Behrends (1977) omtaler indgående tyrkerduens relationer til klimatiske faktorer og søger herigennem at forklare artens ekspansion til vor del af verden.

Enkelte genmeldinger fra det sydligere udland kunne tyde på, at et fåtal af danske tyrkerduer kan trække væk om vinteren.

Ikke alle de svenske genmeldinger tyder på træk (fig. 5). Flere er således genmeldt om vinteren eller kommer fra lokaliteter, der ligger så nær mærkningslokaliteten (Helsingør-Helsingborg), at der enten må være tale om strejffugle eller tilfældigheder.

Kortet fig. 5 illustrerer i øvrigt, at tyrkerduen kan strejfe meget omkring, ofte over store afstande, og uden at det egentlig er muligt at forklare hvorfor. Der er næppe tvivl om, at tyrkerduen i vintertiden, hvor føden er knappet, dagligt foretager fourageringstogter, således som også mange af jægerne har nævnt. Hvor langt fuglene strejfer omkring i den forbindelse vides dog ikke. Foruden føden vil ændringer i vejr-situationen og søgen efter passende ynglelokalitet nok også kunne give anledning til, at tyrkerduen flytter omkring.

Transportforsøg med tyrkerdue

Der er foretaget et par mindre transportforsøg med tyrkerduer. Således har en ringmærker om vinteren fanget 11 duer, der blev udsat, fra 10-110 km fra fangststedet. Tre blev udsat ca. 110 km hjemmefra, og alle genmeldt på udsætningsstedet, de to inden en måned efter, den tredje først ca. 2½ år senere. Én blev transporteret ca. 70 km og genmeldt en måned efter på udsætningslokaliteten. Fem blev udsat ganske nær fangststedet (ca. 10 km), de 4 blev genmeldt her, tre af disse dog først to år efter mærkningen.

Den sidste, der var fanget som voksen i december 1969 i Kalundborg og udsat i Viskinge ca. 10 km østligere, blev gemeldt i december 1970 i Falkenberg i Sverige. Endelig blev to udsat ca. 40 km fra fangststedet, den ene af disse blev gemeldt få dage efter på udsætningsstedet, den anden, der var fanget og mærket som voksen i december 1969 og udsat ved Holbæk, blev gemeldt fra Feldborg i Jylland (fig. 5) i juli 1970.

En tyrkerdue, som blev fanget som unge ved Tørring ved Randers i maj 1977 og udsat på Kalø umiddelbart efter, blev gemeldt fra Nykøbing Mors en måned senere, altså i juni 1977.

Endelig skal et forsøg, gjort af en jæger, nævnes. Han fangede en vinter 56 tyrkerduer i en fasanvoliere, hvor duerne kom og åd af fasanernes foder. Han farvemærkede 10-12 af dem og kørte dem til en lokalitet 40 km væk, hvor de blev sluppet ud på en landejendom. Allerede næste dag var flere af de farvemærkede tyrkerduer igen i hans fasanvoliere. Nogle dage senere fangede han igen en flok samme sted - i alt 28, som alle blev mærket med rød tusch. Dem kørte han til en større by 30 km borte og slap dem løs i et villakvarter. Af disse duer så han kun nogle få igen i sin fasanvoliere. En mulig konklusion af dette kan være, at hvis duerne løslades på lokaliteter, hvor de gerne vil være, søger de ikke hjem til udgangspunktet. I alt tyder de nævnte transportforsøg på, at tyrkerduens binding til oprindelsesstedet ikke er så grundfæstet som de fleste andre fugles.

English summary

The collared dove was observed for the first time in Denmark in 1938, nests being found in 1950. The species spread rapidly to occupy most of the country (Fig. 1), where it is associated with towns and villages. Its presence gives pleasure to many, while others consider it to be a nuisance.

Around 1970, on the basis of applications for dispensation to control collared dove numbers by shooting, it was possible to attribute most of their nuisance value to their habits of eating food intended for other animals, contaminating buildings etc. with their droppings, consuming seed from grain stores, and the cooing noises they made.

Since 1972 there has been a shooting season for collared doves, viz. the month of November (Table 1). When complaints of damage are now made to the authorities, reference to shooting in November is made. Since 1972 very few applications have been made annually for permission to control numbers during the close season.

The Game Biology Station contacted a sample of the sportsmen who had shot collared doves in 1974 and 1975, according to official game return figures (Table 2). About 95% replied, and the material collected explains the reasons for shooting, the effect of shooting, and the position of the shooting area relative to buildings.

On the basis of this information and the official bag record, the shooting yield in 1974 and 1975 was estimated as approximately 13,000 and 19,000 birds respectively. For the two seasons taken together, 46% of the birds were shot as part of control measures, where apart from the above-mentioned nuisances, damage to crops and displacement of wood pigeons were given as reasons for control. However, consideration of the sportsmen's comments does not give the impression that the collared dove's activities are of economic importance. There may be some local cases where the nuisance caused is an economic one, but generally there may be disapproval of the species, which is however not founded on more definite observations of damage. This attitude is reminiscent of that accorded to the mute swan when it too began to increase its range; perhaps it is a case of natural doubt concerning a new and therefore unfamiliar element in the fauna.

According to the sportsmen's answers, there was a greater tendency in 1975, than in the previous year, to consider the collared dove as a game bird and not just a pest to be controlled. It is possible to suggest that the attitude of the public to this species will gradually change, and that the introduction of an open season will have contributed to this change.

The majority (75%) of the sportsmen shot from 1-5 collared doves, while in 1974 and 1975 11 and 26 sportsmen respectively had shot 50 birds or more (Tables 3&4). The collared dove now occurs throughout the country, and the birds included in the analysis were indeed shot both in Jutland and the larger islands (Figs. 2&3).

Only 8% of those asked were of the opinion that shooting in November had a negative effect on the breeding population of the following year. No population figures are available to illustrate the development of the population since 1972. It is a general impression that there have been local increases and decreases, but that the population in Denmark taken as a whole has not decreased. Variations in the shooting yield almost certainly reflect the population status, and from 1973-1978 yields were approximately 13,000-19,000 (Table 1). Variation from year to year can certainly be ascribed to variation in breeding success and definitely does not give any impression of a general trend in population size.

Since shooting has thus scarcely altered the population size, and the possibility of control by shooting has reduced irritation over real or presumed nuisance caused, and as the species is apparently assuming a certain importance as a game bird, it might be considered whether, in the case of the population in Denmark, it may be justifiable to extend the open season to include October and December as well.

Ringling in Denmark has shown that the collared dove population is a mainly resident one, and in winter there are only a few recoveries of birds from Denmark in countries to the south and south-west (Figs. 4&5). There are indications that some individuals roam very widely (in non-directional migration) and almost »emigrate«, as recoveries have been made in the breeding season far from the place of origin. This characteristic could explain some of the mystery behind the remarkable expansion shown by the species in the last decade. Experiments in which individuals have been transported and released in new areas also suggest that such birds settle well. Finally, it should be mentioned that Norwegian birds at least are known to have overwintered in Denmark.

Litteratur

- BANG, J., 1969: Tyrkerduens (*Streptopelia decaocto*) udbredelse i Danmark. – Danske Fugle 21: 63–87.
- BEHREND, O., 1977: Om fuglenes tilvandringsforhold ved den vestligste Østersø. – Danske Fugle 29: 97–108.
- DYBBRO, T., 1976: De danske ynglefugles udbredelse. – Dansk Ornithologisk Forening. 293 pp.
- FOG, J., 1973: Om tyrkerduesituationen. – Fugleværn 5: 24–25.
- JENSEN, L. L., 1954: Tyrkerduen (*Streptopelia d. decaocto*) i Danmark. – Dansk Ornith. For. Tidsskr. 48: 69–93.
- NOWAK, E., 1965: Die Türkentaube. – Die Neue Brehm-Bücherei 353. Wittenberg. 112 pp.
- NOWAK, E., 1975: Die Ausbreitung der Tiere. – Die Neue Brehm-Bücherei 480. Wittenberg. 144 pp.
- PREUSS, N. O., 1963: Tyrkerduer. – Feltornithologen 5: 22.
- RASMUSSEN, S. A., 1978: Er tyrkerduen en trækfugl eller en standfugl? – Feltornithologen 20: 162.
- RISBERG, L., 1978: Turkduvan *Streptopelia decaocto* i Sverige 1974–75. – Vår Fågelvärld 37: 193–208.
- SHARROCK, J. T. R., 1976: The Atlas of Breeding Birds in Britain and Ireland. – Brit. Trust for Ornithology/Irish Wildbird Conservancy. 477 pp.
- YEATMAN, L., 1976: Atlas des Oiseaux Nicheurs de France. – Ministère de la Qualité de la Vie Environnement. 283 pp.